Vytautas Vingis

Tilto liekanų Vilniuje T. Kosciuškos gatvėje tyrimai

2022 m. Vilniuje buvo numatyti esamo nuotekų diukerio rekonstrukcijos darbai per Vilnios upę tarp T. Kosciuškos gatvės ir Trispalvės alėjos. Žemės judinimo darbų vieta patenka į Vilniaus piliavietės (UK 141) teritoriją. Archeologinių tyrimų metu buvo žvalgytas apie 375 m^2 plotas. Artimiausiai tyrimų aplinkos 1989 m. nuotekų diukerių statybos metu žvalgymus vykdė K. Katalynas. Tuo metu iš viso buvo ištirtas 43 m^2 plotas, atkasti tyrėjo XIX a. datuoti mūriniai tilto atramų likučiai. Vilnios krantų kasimo metu aptiktas žemės sluoksnis su XX a. datuojamais radiniais (*LIIR*, f. 1, b. 1690). 2021 m. V. Vingis vykdė žvalgymus geologinių tyrimų metu (2 gręžiniai). T. Kosciuškos gatvėje ir Trispalvės alėjoje žvalgytuose gręžiniuose rasti iki 6,2–8,7 m storio žvyringo (pilkos, rudos spalvos) smėlio, pilko smėlio sluoksniai su statybinio laužo likučiais. Apatiniuose jų horizontuose radinių (be plytų duženų) neaptikta. Giliau rasti aliuviniai sluoksniai (*LIIR*, f. 1, b. 10597).

1 pav. Mūrinė struktūra iš P. M. Žėkaitės nuotr.

Fig. 1. Masonry structure, viewed from the S.

2022 m. tyrimų metu buvo aptiktas 0,2–2 m storio XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis su XVII–XX a. radiniais. Tyrimų metu aptikta mūrinė struktūra – buvusio tilto liekanos (1 pav.). Rastos struktūros ilgis – apie 2,5 m, plotis – apie 85–90 cm. Mūro apatinė dalis nepasiekta, ties jos P puse įsigilinta iki 75 cm gylio. Nuo aptiktos struktūros paviršiaus iki 75 cm gylio rastas rudo žvyro su smėliu sluoksnis. Struktūros aplinkoje rasti XIX–XX a. radiniai, fiksuoti perkasti XX a. pabaigos sluoksniai. Aptiktas mūras formuotas iš stambių lauko riedulių ir rausvų plytų, mūro viršus ir V dalis apardyta. Jis sudarytas iš dviejų, tarpusavyje išilgai suglaustų dalių. Plytų matmenys – 27,5x15x5,5; ?x13,5x?; ?x13,5x5,5; 27x?x8; ?x13,5x6,5 cm. Plytos tarpusavyje rištos balkšvu kalkiniu skiediniu su vidutiniškai rupiu žvyro užpildu. Atlikus aptiktos mūro liekanos natūros duomenų bei istorinių ir kartografinių šaltinių vertinimą, nustatyta, kad aptiktas fragmentas priklauso buvusio tilto per Vilnią mūrinei atramai. Manoma, kad jis turėjo būti pastatytas ne vėliau kaip iki XVIII a. I pusės. Aptikta struktūra paveldo vertinimo tarybos buvo pripažinta saugomos teritorijos vertingąja savybe.

Excavation of Bridge Fragments on T. Kosciuškos Street in Vilnius

In 2022, during the reconstruction of an inverted siphon culvert in Vilnius, an exploratory excavation was carried out in an area of 375 m^2 on T. Kosciuškos St. and Trispalvės Avenue. An archaeological layer 0.2–2 m thick dating back to the 20th century, with finds ranging from the 17th to the 20th centuries, was discovered. The excavations revealed a masonry structure: the remains of a bridge (Fig. 1). The masonry was made of large field stones and reddish bricks. The top and the W part of the masonry structure was disturbed. The exposed structure consisted

of two longitudinally compressed parts. The bricks measured: 27.5 x 15 x 5.5 cm; ? x 13.5 x ? cm; ? x 13.5 x 5.5 cm; 27 x ? x 8 cm; and ? x 13.5 x 6.5 cm. They were bound with a whitish lime mortar with a medium-coarse gravel aggregate. The structure is thought to have been built no later than the first half of the 18th century.

Monika Žėkaitė

Tyrimai Arsenalo gatvėje 1 Vilniuje

Vilniaus mieste, šalia pastato, esančio Arsenalo g. 1, jo ŠV fasado pusėje, 2022 m. buvo vykdyti archeologiniai tyrimai, kurių metu tirta 188,7 m ilgio, iki 0,9–1,4 m gylio ir 1,2–2 m pločio tranšėja – iš viso 266 m^2 plotas. Teritorija, kurioje buvo vykdomi tyrimai, pradėjo formuotis XIII–XIV a. kaip Vilniaus Žemutinės pilies dalis. Arsenalo g. 1 pastatas pastatytas XIV a. II pusėje, rekonstruotas XVI a. Po 1831 m. sukilimo aikštėje prieš Naująjį arsenalą buvo suformuoti gynybiniai įtvirtinimai iš žemių ir griovių. XX a. II pusėje pastatas rekonstruotas pritaikant muziejui. Archeologiniai tyrimai aplinkinėje teritorijoje vykdomi nuo XX a. vidurio, bet aktualiausi tyrinėjimai yra šalia Arsenalo g. 1 pastato ŠV fasado. Čia 1963 m. R. Legaitės tyrimų metu užfiksuotas 7,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Jo apatiniuose horizontuose aptikta medinio užstatymo liekanų, keramikos, metalinių dirbinių, amatininkų gamybinių atliekų (*LIIR*, f. 1, b. 175). 1985–1986 m. šalia tyrimus atliko G. Stankevičius ir G. Gendrėnas. 1985 m. nuo 4–5 m gylio rastas sluoksnis su XVII–XVIII a. keramika (*LIIR*, f. 1, b. 1246). Atliekant žvalgymus fiksuoti XX a. sluoksniai su XVIII–XIX a. radiniais, atidengti mūrų fragmentai (16 vienetų) (*LIIR*, f. 1, b. 1419). Artimiausiai kastoje tranšėjoje nuo 1,75–2 m rastas juodos žemės sluoksnis su XVI–XVIII a. radiniais (*LIIR*, f. 1, b. 1247). S. Sarcevičius 1994 m. atliko žvalgymus Arsenalo gatvėje, fiksavo kelis mūro fragmentus, rado Antrojo pasaulinio karo karių palaikus (*ATL 1994 ir 1995 metais*, 1996, p. 166–169). 1994 ir 1996 m. vykdyti bokšto atkasimo darbai. Jų metu rasti XVIII–XX a. grindinio fragmentai, sluoksniai su XVII–XVIII a. radiniais (*LIIR*, f. 1, b. 2629). 2022 m. J. Račas T. Kosciuškos gatvėje artimiausiai 2022 m. tyrimų vietai tyrė 2 3x3 m dydžio šurfus (4 ir 8). Šurfuose nuo 2,45–2,5 m gylio rasta XVII–XVIII a. radinių.

2022 m. tyrimų metu fiksuoti daugiausia piltiniai, perkasti sluoksniai, kurie teritorijoje buvo suformuoti XIX–XX a. skirtingų paskirčių žemės judinimo darbų metu: carinės tvirtovės egzistavimo laikotarpiu, įrengiant naujus takus ar tvarkant teritoriją, anksčiau atliekant archeologinius tyrimus, tvarkant pastatus, tiesiant komunikacijas ir tvarkant aikštelę šalia muziejaus ir t. t. Tyrimų metu iki projektinio 0,9–1,3 m gylio rastuose sluoksniuose kartu su XVII–XX a. radiniais aptikta daug nevertingų XIX–XX a. radinių. Tik pastato PV pusėje, po XX a. sluoksniais, 1,5 m ilgio atkarpoje 1,2 m gylyje, fiksuotas iki 15 cm storio juodų žemių su organika durpingas sluoksnis. Jis tirtas iki projektinio 1,3–1,35 m gylio. Jame rasti keli viniukai, glazūra dengtos (gelsva, žalsva, tamsiai ruda) ir neglazūruotos keramikos šukės su horizontalių linijų ornamentais, žaliai glazūruoto koklio šukė, vienas baltos masės keraminio bokalo (?) fragmentas, puoštas augaliniu ornamentu ir mėlyna glazūra (XVII–XVIII a.). Radiniai yra XVI–XVIII a. Šio sluoksnio paviršiuje atidengta akmenų ir plytų duženų buvusio žemės paviršiaus danga – grindinys G2. Paviršius suplūktas, vietomis su kalkiniu skiediniu.